

השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא צח.

עין משפט
נר מצוה

לב א מיי פ"ד מהל'
טוען וטען הלכה ז
סגן עשין זה טוש"ע ח"מ
סי עה סעי' יג:
לב ב מיי פ"ג מהל'
שאלה ופקדון הלכה
ד סגן עשין זה טוש"ע
ח"מ סי' שמה סעי' א:
לד ג מיי שם טוש"ע שם
סעיף ב:

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מן היתומים דלע"ג לשבועה דרבנן היא מתוך שאין יכולין לשבע מפסדין ואין נוטלין ושמא הטעם הוא דבעלילה מועטת יש לנו להקל על היתומים שלא להוציא ממון מהם והתם דוקא אמרינן דעבד כרז ושמואל עבד

אלא חמשים. הוה ליה מודה מקצת ומחוייב שבועה על השא"ר ואינו יכול לישבע דאמר איני יודע: קא משכחם לה. עסק שבועה דמתנינן רישא צב' פרות וסיפא בג' רישא דקאמי לדינא על היום או על השעה לא מיתוקמא בפרה אחת מעיקרא אלא צב' ומתו

וזה תוצעו על צ' והלא מודה לו בלחם שהוא מחוייב לו דמיה והיא המציאות להתחייב שבועה על השניה שטוען איני יודע אם חייב אם לאו ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. ולהכי נקט ומתו תרוייהו דלי צדקיימא חדא וקאמר ליה אחדא שקלה ואחדא איני יודע אם צעעת שאילה אם צעעת שכירות ה"ל ההיא דמודה הילך וריכא מ"ד הילך פטור משבועה. וסיפא דקתני שאל אחת ושכר אחת ואיני יודע איזה מהן מתה משכחת לה עסק שבועה כשהיו מתחילה שלשה ומתו השנים בלחם מודה ששאלה היתה וחייב בדמיה והיא מחייבתו שבועה על השניה: ולרמי דאמר ד' שומרים נו'. בשבועות האמורות בהן כגון ש"ח לישבע שנגנב וס"ג לישבע שגנבסה ושאל לישבע שמתה ממלאכה זריכין כפירה וכו' אלמא מדקאמר צעינן כפירה ולא אמרינן זריכין הודאה במקצת ש"מ אע"ג דשייכא צהו שבועת שומרינן בלא שום כפירה לא משביעין ליה שבועת שומרים עד דכפר כפירה אחריתי כגון להד"מ או החזרתי לך ולדידיה לא מיחייב שבועה אהודאה בלא כפירה ואיני יודע לאו כפירה היא והא דרבה לית ליה אלא"כ אמר לו חמשים יש וי' השנים מקצת להד"מ ומקצת איני יודע משכחת לעסק שבועה דמתני' רישא בג' פרות וסיפא בד'. לרמי בר חמא לא משמע ליה כי הוא זהו בלא כפירה כלומר זה אמת וזה להד"מ אבל זה אני חייב וזה איני יודע אי נגנב או שנאבד בש"ח לא משמע ליה כי הוא זה: חדא

ד' שומרים צריכין כפירה במקצת. קודם שיתחייבו שבועה, ואם נשבעו בלא כפירה והודאה אין שבועתו של שומר חנם כלום ולא מחייבתו כפל (ב"ק קז:). שבועה האמורה בהם, בשומר חנם שנגנבה ממנו ושומר שכר שגנבסה ובשואל שמתה מחמת מלאכה (וע"ד ה' כפירה לא היא אלא כפופר ממנו, או לא היו דברים מעולם או החזרתי לך, הודאה לא היא אלא אם כן הודה ממנו שיש לו בירו שחייב להחזיר לו, מנא שאין חייב שבועת השומרים בזה אלא אם כן טען שלם פירות, בלחם כפר לו ובלחם הודה לו שישנה בירו והשלישית אומר לו נגנבסה, או אם שומר חנם הוא אומר לו בשלישית נגנבה, דחייב עליה שבועה האמורה בפרשה שלם שלם ידו במלאכה רעה, שאילו שבועה דכפירה אין זו שבועה האמורה בשומרים, ובאלו כפירה נמי לא מחייבה שבועת השומרים, דכתיב בשומר חנם כי הוא זה, דמניה נפקא לן שמועה במקצת, וכופר במקצת, ולא פוקי ממ"ד צב"ק בהגהל (ק). עירוב פרושיות כחוב כלא, וי כתיב כי הוא זה לאו בשומר חנם דכתיב גביה קאי, אלא אלא כסף תלוה, ואשמועינן היא תנא דשומרים נמי צעינן כפירה והודאה, והשבועה האמורה בפרשה על פרה (וע"ד ה').

ולרז ושמואל לעולם פטור הנמצא שפיר דרבנן דאמר ר' אבהו אדר"ג ואדרז ושמואל ולכן מוכיח שפיר דרבנן דאמר ר' אבהו אדר"ג ואדרז ושמואל וכן רב ושמואל האי צין שניה מאי דרשי ביה משמע דפליגי ור"מ פי' דעיקר דקדייק גמי' דרבנן שצבזל רב ושמואל סמין אפרק קמא דסנהדרין (דף ק: ושם) דקיי"ל התם דרבנן שצבזל רב ושמואל דקיי"ל ושמינן להו גמי' דס"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו דמיון דמחוייב צעל דין שבועה ואינו יכול לישבע יעמוד ממון במקומו ול"ש להו צין תוצע ודוחק הוא: **דאמר רבא** מנה צי בידך בו'. פי' ר"ח דדברי רבא צהאי לישנא לא מנינו עיקרה צגמ' ומיהו קבלנו מרבנן דעיקרה בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מ). דאמר רבא כותיה דרבי אבהו מסתברא מתוך שאינו יכול לישבע משלם:

מתוך שאינו יבוא לישבע בשלם. ה"ג הוה לן למימר מן הדין צחשוד על השבועה אלא תקנו שיהא כגדו נשבע ונטול דבעינן אחר לא הוה אפשר שמי שיהיה רוצה היה מלוה לו פרוטה ויתבע כל אשר לו והוא מודה מקצת כמה שחייב ויתחייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע יקח כל אשר לו בלא שבועה לכן תקנו שישבע שנגדו אבל הכא וננסכא שאינו יכול לישבע לא מחמת שהוא חשוד אלא עתה בתצוה זו אינו יכול לישבע מחמת המאורע לא הנריכו לישבע שנגדו: **משכחת לה רישא בתרתי וסיפא בתלת.** הן סוגיא אחת כרבי חייל בר יוסף דאית ליה צהגול קמא (ב"ק דף ק. ושם ד"ה עירוב) עירוב פרושיות כתיב כלא וי כתיב כי הוא זה אלוה הוא דכתיב אבל בפקדון לא צעי כפירה והודאה צהדי נאנסו כדצעי התם ר' חייל צב' אבהו אדר"ג ופליגי אצרייתא דרמי צב' חמא דצעי ג' פרות אלא צחתי פרות אג' צהודאה וכפירה או צהודאה ונאנסו ול"ג ר"מ ה"מ צמלוה אבל בפקדון מעיז ומעין אבל ריב"א גרס ליה ומפרש ה"מ צמלוה אבל בפקדון דהיינו צטענה דלא שייכא אלא בפקדון דהיינו טענת אונס מעיז ומעין דאין צבזרי מכיר בשקרו וחייב אפי' בלא הודאה ושם מפרש צאורק והשתא לפי' ריב"א הכא דקטעינן שוכר דכרכה מתה אבל איני יודע אם צעעת שאלה אם שאלה או שכורה נהי דלשבועה שמתה דכרכה דהיינו טענה דנאנסו לא צעי הודאה מ"מ מה שטוען איני יודע אם שאלה או שכורה דהיינו כפירה צעי הודאה ולהכי מוקי רישא צב' וסיפא בג' דהשתא איכא חדא דהודאה והוי מחוייב שבועה לישבע ששכורה מתה דאי לאו דהיה דהודאה הוי כופר הכל ופטור וע"י גלגול דנשבע דכרכה מתה אין להשביעו דפרשיית צממתי' ולפר"ת א"ש טפי דלדידיה אפילו נאנסו צעי הודאה ורמי צב' חמא מוקי לה צב' פרות וכו' חייל חדא דהודאה וחדא דכפירה היינו אותה שטוען להד"מ וחדא דנאנסה והיינו ההוא דקטעינן איני יודע דטעינן צה שמתה דכרכה וא"ת צב' סגי צההיא דהודאה וצההיא דאיני יודע דאיכא צה נאנסה וכפירה וי"ל דגזירת הכתוב דאינה עולה ללאן ולכאן דמי הוא זה משמע דאיכא כפירה והודאה מלבד אותה שטוען צה שלא פשע צה ומכאן יש להוכיח דלרמי צב' חמא לא סגי בכפירה והודאה בלא נאנסו ולא דפ"י צהגול קמא (שם) צשם ר"מ דאי סגי לא היה צריק ללאן להוסיף פרה של כפירה אליציה דבשל הודאה ואיני יודע הוי סגי חמא לר' חייל צב' יוסף ור"מ חייב לר' יוסף היכי פליגי אצרייתא דרמי צב' חמא וי"ל דסצר כמתני' דשבועת הדיינין (שבועות דף מב: ושם) זה אומר עד היזו זה אומר עד החלון וסלע הלויתני עליו כו' ועשר גפנים טעונות מסרתי לך דכזולוה לא צעי [אלא] כפירה והודאה וא"ת ור' יוחנן היכי פליגי אמתני' וסצר כצרייתא דרמי צב' חמא והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה וי"ל דאמוראי נינהו אליציה דר' יוחנן דאמר צריש אלו טריפות (חולין דף מג.) א"ר יאמר שכל המשניות לא חש להזכיר אותן של אונסין דמוקי מתני' דהכא ומיהו קשה לפר"ת דפריך צסמוך צגי זה אומר שאלה זה אומר שכורה ישבע אמאי מה שטענו לא הודה לו ולרז הונא ולרז יהודה פריך דלא צעו פרות הודאה והוי כופר הכל דפ"י צקונט' וא"כ מאי משני ע"י גלגול דאי' אישבע דכרכה מתה ה"ל לפר"ת כיון דליכא הודאה לא מיחייב שבועה אפי' צטענת נאנסו ובלא פי' הקונט' מיקשי לרז יהודה היאך יתיר דמיון דליכא אלא חד פרה ולפי' ריב"א תנא צפשיטות וי"ל דהיה צבועה מדרבנן דמדכרנן אכרכא שבועה צהאנסו בלא שום הודאה ולעיל דמנריך הודאה משום דלפי יודע הוי כפירה דפרשיית לרבי"א וכן מפרש ר"מ הוה דסוף המוכר הצית (ב"ב דף ע: ושם ד"ה סוף) דקאמר אילו אומר נאנסו לאו שבועה צעי דהיינו מדרבנן דאיכא שבועה מדרבנן קודם צבועת